

A photograph of a man with a beard driving a car. He is looking down at a smartphone held in his right hand, which is resting on the steering wheel. The background is blurred, showing trees and a bright sky.

Uopmærksomhed i trafikken

En analyse udarbejdet af Erfarne Bilister
for GF Fonden, november 2020

Uopmærksomhed i trafikken - vi skal lære at holde fokus

9 ud af 10 trafikulykker skyldes adfærd

Langt de fleste trafikulykker sker, fordi vi som trafikanter begår fejl eller ikke overholder færdselsloven. Faktisk skyldes omkring 9 ud af 10 trafikulykker den såkaldte menneskelige faktor, altså vores adfærd i trafikken.

Uopmærksomhed er en del af vores adfærd og i følge DTU Transport¹ peger en analyse på, at uopmærksomhed i trafikken er afgørende for, at ulykken opstår i en tredjedel af alle trafikulykker.

DEFINITION

Uopmærksom kørsel er alle de aktiviteter, der afleder din opmærksomhed fra at køre sikkert bil. Det kan fx være at tale i eller skrive beskeder på telefonen, spise og drikke eller brug af navigationssystem.

Uopmærksomhed bag rattet er farligt, fordi man overser eller glemmer andre trafikanter, når man svinger, bakker, overhaler eller har vigepligt. Uopmærksomhed kan også bidrage til, at man overser eller fejlvurderer andres trafikanters adfærd, eller man bliver distraheret, så man overser en vigtig information.

Opgørelser fra Rådet for Sikker Trafik² peger på, at der i perioden 2013-2018 var mindst 489 personer, som mistede livet i en trafikulykke, fordi en eller flere af de involverede var uopmærksomme.

De seneste uheldstal fra 2019 fra Vejdirektoratet³ viser, at 6 ud af 10 dødsulykker skyldes uopmærksomme trafikanter eller utilstrækkelig orientering.

BAGGRUNDSINFORMATION

Rapporten formidler resultaterne af en kvalitativ og en kvantitativ undersøgelse om uopmærksomhed i trafikken. Den kvalitative undersøgelse består af personinterviews med fem cyklister og fire bilister, som blev gennemført i april 2020. Den repræsentative spørgeskemaundersøgelse blev gennemført af analysefirmaet Bilendi i juni 2020 med 1501 respondenter, heraf 1096 bilister og 405 cyklister.

Respondenterne er blevet bedt om at besvare spørgsmålene ift. deres oplevelser fra tiden før udbruddet af covid-19. Notatet fremhæver alene forskelle, der findes mellem køn, alder og trafikanttype, som er signifikante.

Alle figurer og tal bag den kvantitative undersøgelse findes på GF Fondens hjemmeside: www.gffonden.dk

¹ DTU Transport: *Distraction i forbindelse med bilkørsel, 2010*

² www.sikkertrafik.dk/presse/statistik/adfaerd/uopmaerksomhed/besogt/september/2020

³ Vejdirektoratet *Pressemeddelelse 04-02-2020*

Alle trafikanter har prøvet at blive distraheret i trafikken og at blive uopmærksom på egen kørsel. I gennemsnit foretager vi os distraherende ting i 30% af den tid, vi kører bil. Faktisk sker 70% af dét, der distraherer os, inde i bilen.

Nogle af de farligste aktiviteter, som uopmærksomme bilister foretager sig, er:

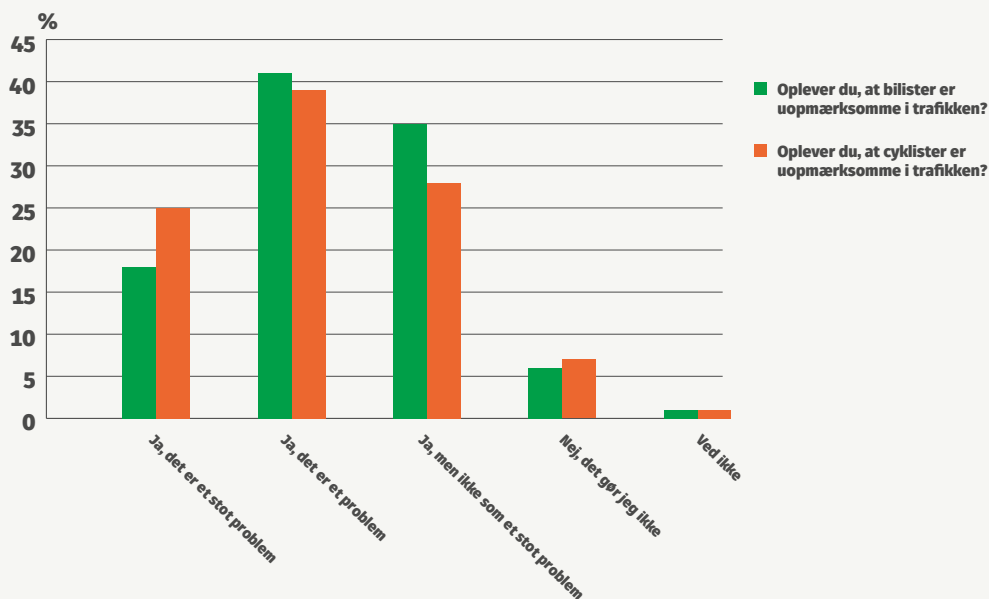
- at taste et nummer på en håndholdt mobiltelefon
- at læse eller skrive (inkl. på iPad)
- at række ud efter en genstand (ej mobiltelefonen)
- at sms'e.

Derfor der er mange gode grunde til at interessere sig lidt mere for, hvorfor og hvordan vi lader vores opmærksomhed glide væk fra trafikken, når vi færdes i den.

Både bilister og cyklister er uopmærksomme

Stort set alle trafikanter, som besvarede spørgeskemaundersøgelsen, oplever, at både bilister og cyklister er uopmærksomme i trafikken.

Uopmærksomhed i trafikken 2020

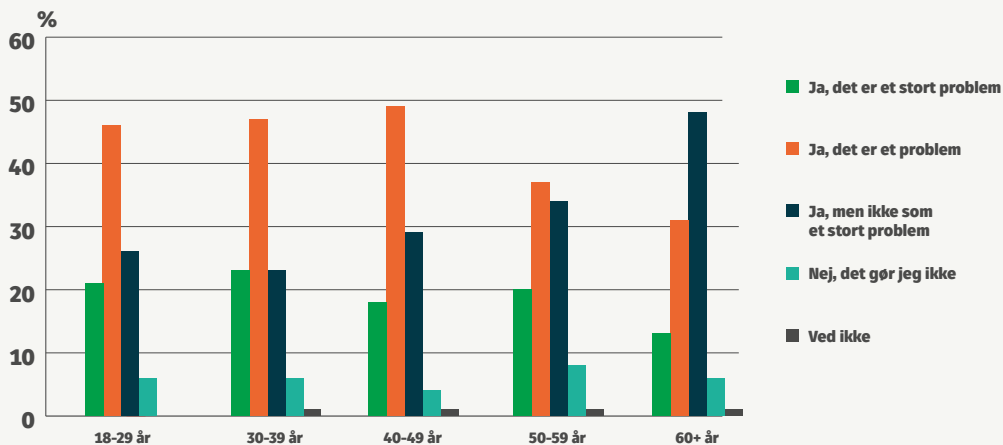

Hovedparten af trafikanterne oplever, at både bilister (93%) og cyklister (92%) er uopmærksomme i trafikken.

Det er især de yngre og midaldrende trafikanter, der oplever, at det er et problem med uopmærksomme bilister.

Signifikant flere ældre oplever, at uopmærksomme bilister ikke er så stort et problem i trafikken. Det kan indikere, at der i fremtiden vil blive mindre tolerance overfor uopmærksomme trafikanter.

Oplever du, at bilister er uopmærksomme i trafikken?

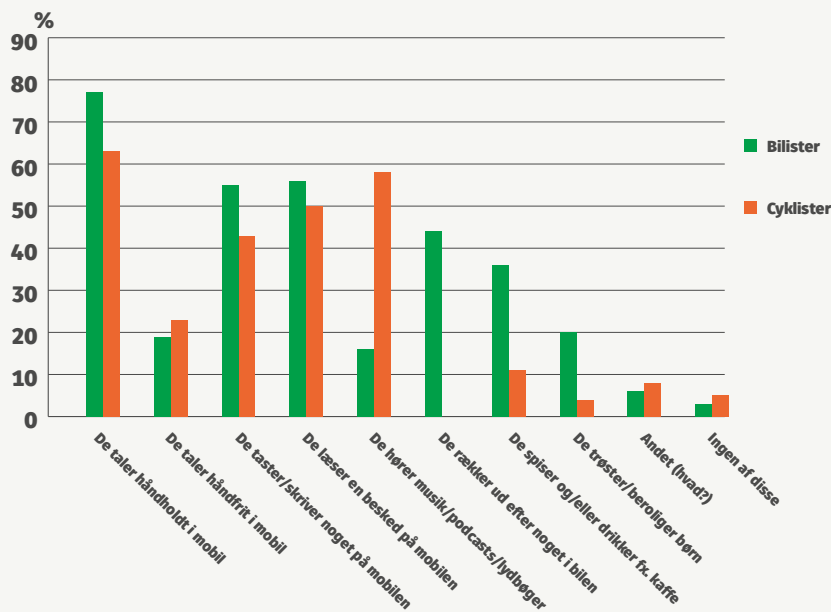

Mobilen er den største synder

Respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen oplever, at trafikanternes uopmærksomhed især skyldes deres brug af mobiltelefon.

Der er lidt forskel på, hvad de mener er den mest hyppige årsag til, at bilister og cyklister er uopmærksomme i trafikken, men svarene indeholder alle elementer af noget, hvor vi enten bruger vores visuelle, kognitive eller motoriske evner. Det vil sige, at vi enten ikke ser, det vi skal, at vi tænker på eller koncentrerer os om noget andet, eller at vi bruger hænderne til noget andet end at styre bilen.

Hvad laver de uopmærksomme trafikanter?

De tre hyppigste oplevede ting, der tager bilisternes opmærksomhed er:

1. Tale i håndholdt mobil
2. Læse en besked på mobilen
3. Taste/skrive en besked på mobilen.

De tre hyppigste ting, der tager cyklisternes opmærksomhed, som andre trafikanter peger på, er:

1. Tale i håndholdt mobil
2. Høre musik/podcasts/lydbøger
3. Læse en besked på mobilen.

Det er overraskende, at så mange trafikanter oplever, at den hyppigste årsag til både cyklister og bilisters uopmærksomhed, er, at de taler i håndholdt mobil. Dette har været ulovligt i flere år og giver både bødestraf og klip i kørekortet for bilister og bødestraf for cyklister.

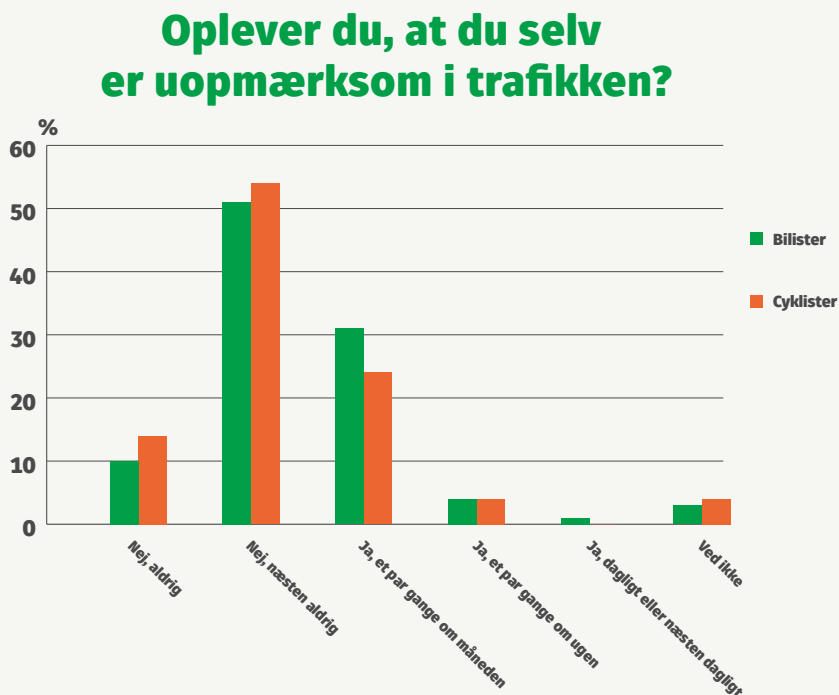
Måske ved alle trafikanter ikke, at det er ulovligt at bruge håndholdt mobil. Fx var der en ung cyklist, som under personinterviewene anbefalede, at det blev gjort ulovligt at bruge håndholdt mobil på cykel.

Ser man nærmere på forskellene mellem køn og alder, finder man, at flere mænd (58%) end kvinder (52%) oplever, at bilister taster/skriver noget på mobilen. Omvendt er der flere kvinder end mænd der oplever, at bilisterne er uopmærksomme, fordi de rækker ud efter noget i bilen (50,9%) eller trøster/beroliger børn (23,5%).

Signifikant færre 60+ (43,2%) oplever, at bilisterne er uopmærksomme, fordi de taster/skriver noget på mobilen.

Det er de andre, der er uopmærksomme

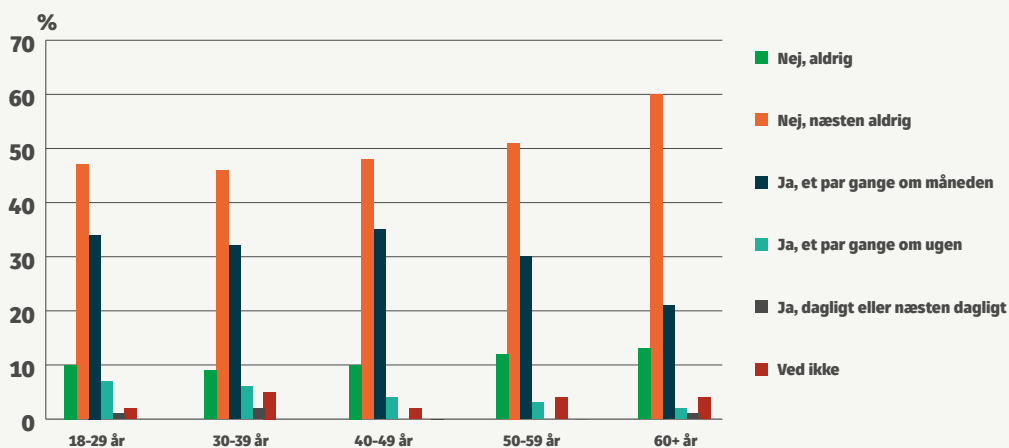
Mange trafikanter har et blindt øje for deres egen adfærd og tilhørende uopmærksomhed i trafikken. Langt de fleste trafikanter har en oplevelse af, de aldrig eller næsten aldrig er uopmærksomme i trafikken. Det svarer 61% af bilisterne og 68% af cyklisterne, at de aldrig eller næsten aldrig er.

Alder spiller en rolle i forhold til, om man er bevidst om sin egen uopmærksomhed.

Når man tager respondenternes alder i betragtning, oplyser især de 60+ årige (60%), at de næsten aldrig er uopmærksomme, hvorimod signifikant flere i aldersklasserne 18-29 årige, (34%), 30-39 årige (32%) og 40-49 årige (35%) svarer "Ja, et par gange om måneden" i forhold til de 60 årige, hvor blot 21% svarer dette.

Oplever du, at du selv er uopmærksom i trafikken?

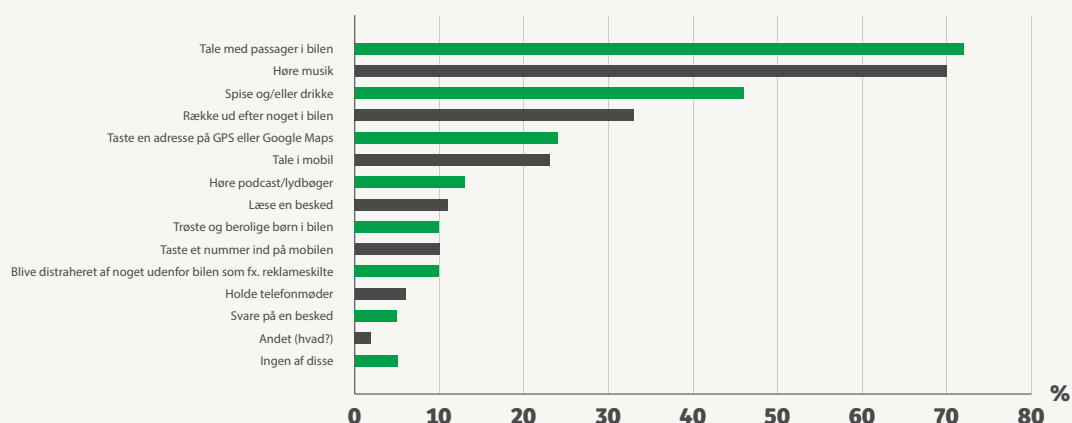

Hvad gør trafikanterne, der kan være farligt for trafiksikkerheden?

Der er to ting, som bilister gør i bilen, som heldigvis ikke er så farlige i forhold til trafiksikkerhed. De taler med andre passagerer, og de hører musik.

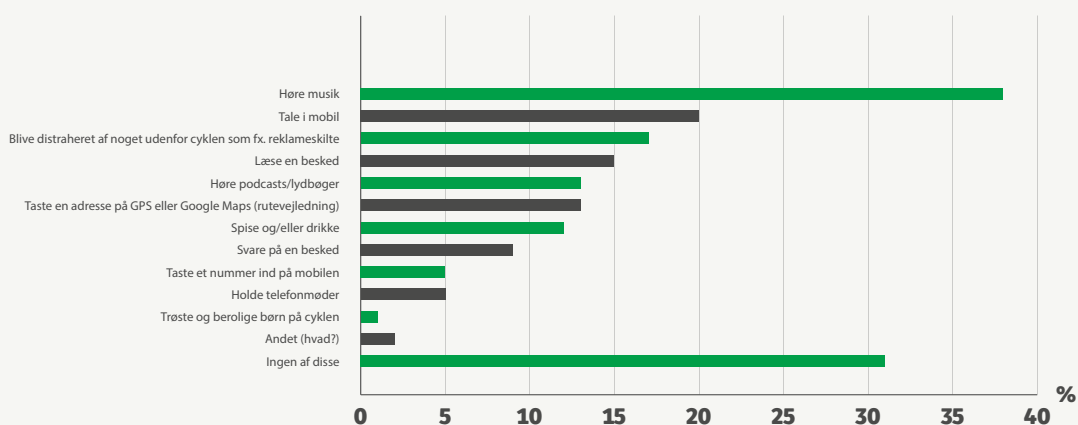
Hvad der derimod er farligt, er at en tredjedel af bilisterne også kan finde på at række ud efter noget i bilen, og at hver fjerde bilist taster adresser ind på GPS eller taler i mobil. Ligeledes ses det, at bilister både spiser og drikker i bilen.

Når du kører bil, kan du så selv finde på at gøre en eller flere af disse ting?

Mange cyklister fortæller, at de enten lytter til musik (38%) eller podcast/lydbøger (13%), mens de cykler. Det kan være svært at afgøre, om det er farligt, for det handler blandt andet om, hvor højt de hører musik, og om lytning til podcast og lydbøger tager deres opmærksomhed væk fra trafikken. Men det er helt sikkert farligt, når cyklister taster en adresse ind på GPS eller svarer på en besked, mens de cykler, og det siger hhv. 13% og 9% af cyklisterne, at de gør.

Når du cykler, kan du så selv finde på at gøre en eller flere af disse ting?

Hvad er ok at foretage sig i trafikken?

Respondenterne blev også spurgt om, hvilke opmærksomskrævende ting, de selv foretager sig, som de synes er ok at gøre.

Ikke overraskende synes de fleste af respondenterne, at det er ok at gøre ting, der er lovlige ifølge færdselsloven.

Således svarer de fleste af bilisterne (76%), at de synes, det er ok at høre musik, mens de kører bil, og mange synes ligeledes (69%), at det er ok at tale med sine medpassagerer under kørslen. Fire ud af ti bilister (39%) mener også, det er ok at spise og drikke, mens de kører.

Knap hver tiende bilist (9%) synes, det er ok at taste et nummer eller en adresse ind på mobilen, mens de kører. Og 3% synes, det er ok at læse noget hurtigt, fx en SMS, selvom det er farligt. Samtidig svarer hver tiende (11%) også, at de rent faktisk læser fx sms eller taster nummer.

Cyklisterne synes ikke i samme omfang som bilisterne, at det er ok at gøre forskellige ting, som kan tage deres opmærksomhed, mens de cykler.

Således mener kun godt hver tredje cyklist (36%), at det er ok at høre musik. Og det er kun hver femte cyklist (19%), der mener, det er ok at tale håndfrit i mobil, mens de cykler.

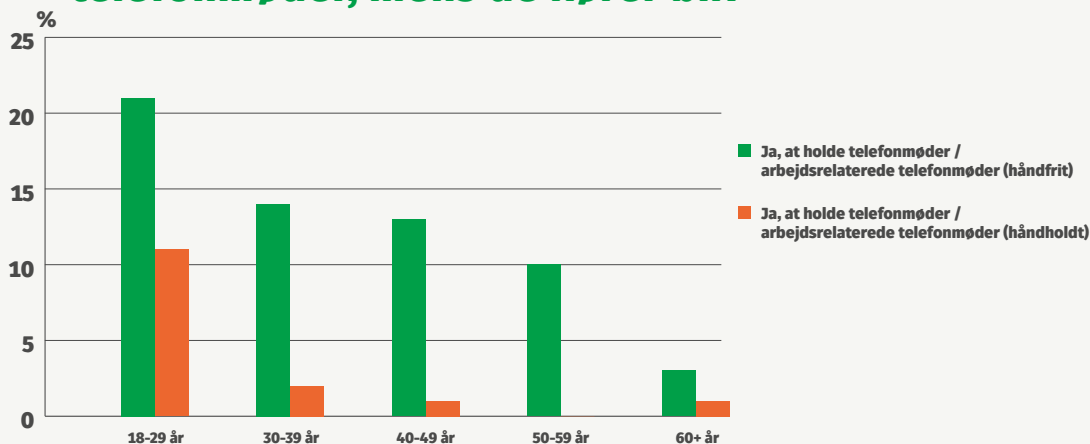
Bilister holder telefonmøder i bilen

Hver fjerde trafikant (26%) har bemærket bilister, der holder telefonmøde, mens de kører bil. 5% angiver det som dagligt eller næsten dagligt, 6% et par gange om ugen og 15% har oplevet det et par gange om måneden.

Der ses en stigende tendens til at holde telefonmøder og arbejdsrelaterede samtaler på mobilen, og det ser ud til, at jo yngre man er, jo mere udbredt er denne adfærd.

Det er således også signifikant flere yngre bilister (18-29 år), der synes, det er ok at holde telefonmøder, mens de kører bil, og der er signifikant flere mænd, der oplyser, at de synes, det er ok at gøre.

Hvem synes, at det er ok at holde telefonmøder, mens de kører bil?

Den stigende tendens til at tale arbejdsrelateret i mobil, mens man kører og den udbredte accept af det blandt unge, især mandlige bilister, peger på, at det er et emne, der vil være relevant at tage op i kommende kampagner.

Skal man svare mobilen, når man kører?

De fleste trafikanter tror ikke, at andre forventer, at de tager deres telefon, når de kører bil eller cykler i trafikken.

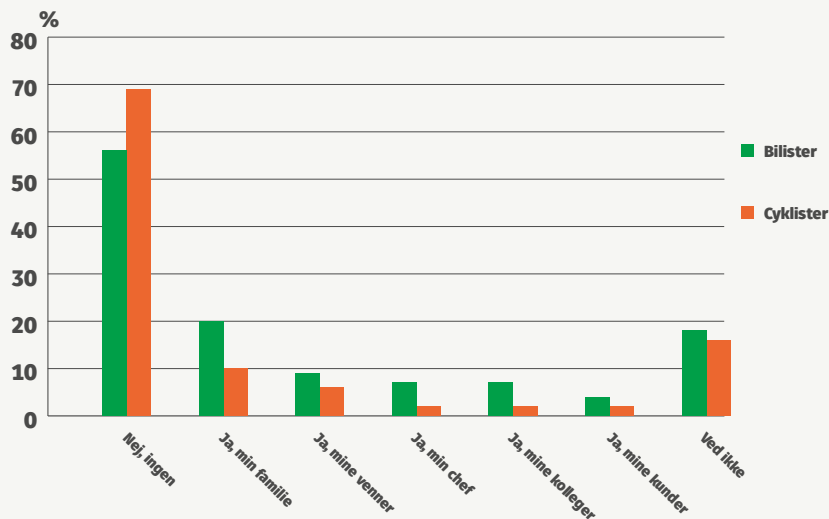
Således svarer 69% af cyklisterne nej til det spørgsmål og 56% af bilisterne. Men lidt overraskende svarer en stor del, at de ikke ved, om det forventes af dem, at de svarer, hvis deres mobil ringer. Det drejer sig om 16% af cyklisterne og 18% af bilisterne.

Flere bilister end cyklister tror, det forventes af dem, at de skal besvare et opkald, mens de kører, og de fleste tror, at familien forventer, at de svarer på opkaldet.

Hver femte bilist (20%) tror, at deres familie forventer, de tager telefonen, og her er der signifikant flere mænd (23%) end kvinder (18%) som svarer dette. Kun 10% af cyklisterne svarer, at deres familie forventer, de tager telefonen. Desuden svarer 9% af bilisterne også, at deres venner forventer et svar, når de kører i bil. Det tilsvarende tal for cyklister er 6%.

Det kan derfor være en god ide at opfordre til, at bilisterne fortæller deres familier og venner, at de ikke skal forvente svar på opkald, mens de kører.

Er der nogen, der forventer, at du tager telefonen, mens du kører bil eller cykler?

Skal man svare en sms, når man kører?

Ser man på, hvem der forventer et svar på en sms, mens man færdes i trafikken, er der heldigvis langt flest, som ikke forventer det.

80% af bilisterne svarer nej til spørgsmålet. Men der er alligevel nogle trafikanter, som ikke ved, om det forventes af dem (12% af bilisterne og 11% af cyklisterne).

Blandt bilisterne svarer nogle, at deres familie eller venner forventer svar på en sms (hhv. 5% og 4%). Det er måske ikke et stort antal, men alligevel bekymrende, da det at læse og skrive, mens man kører bil, er virkelig farligt og noget af det, der i meget høj grad tager opmærksomheden væk fra køreopgaven.

Få gør noget aktivt for at undgå uopmærksomhed

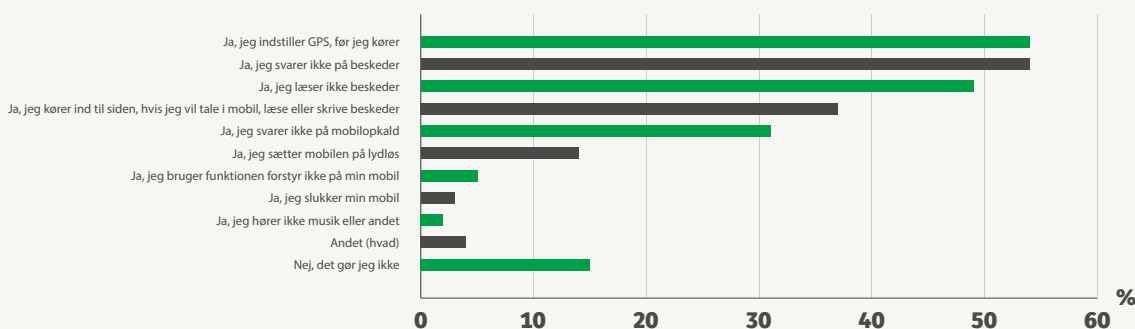
De fleste trafikanter gør ikke ret meget bevidst eller aktivt for at undgå uopmærksomhed, mens de færdes i trafikken.

Kun lidt over halvdelen af cyklisterne (54%), svarer, at de kører ind til siden, hvis de vil tale i telefon, læse eller skrive beskeder. Det samme gælder for kun godt hver tredje af bilisterne (37%).

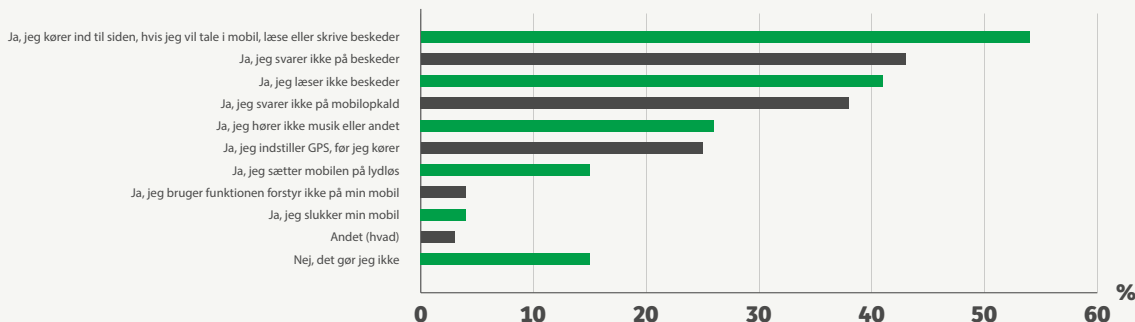
Tilsvarende er det også kun halvdelen af bilisterne (49%), der siger, at de ikke læser beskeder, mens de kører. For cyklisterne gælder det, at 4 ud af 10 (41%) siger, at de ikke læser beskeder, mens de cykler.

Der er altså rigeligt plads til forbedringer i forhold til, hvordan man undgår uopmærksomhed i trafikken. Det vil være en god idé at kommende uopmærksomhedskampanjer beskæftiger sig med denne problematik og kommer med konkrete anvisninger på, hvad man selv kan gøre.

Gør du selv noget for at undgå at blive uopmærksom, inden eller mens du kører bil?

Gør du selv noget for at undgå at blive uopmærksom, inden eller mens du cykler?

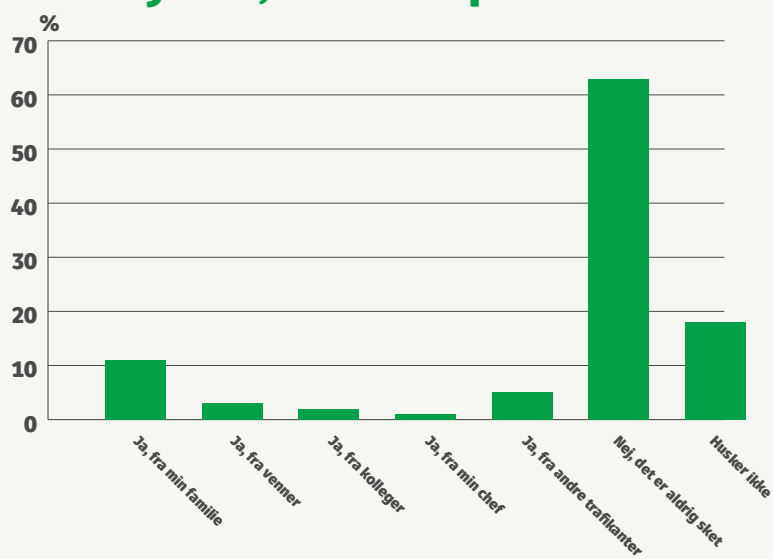
Vi oplever ikke egen uopmærksomhed

Mange oplever uopmærksomme trafikanter, men er opmærksomhed så noget, man taler med hinanden om? Respondenterne svarer nej.

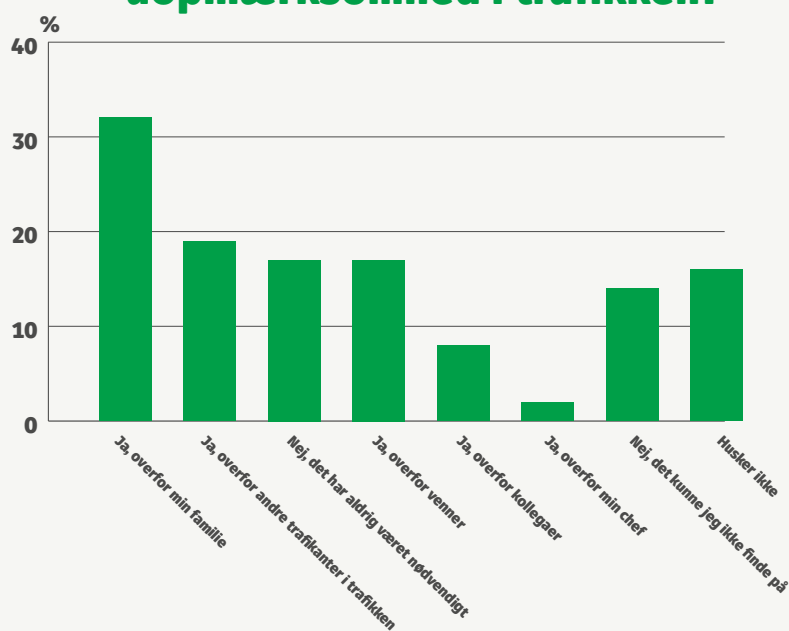
8 ud 10 svarer, at de aldrig har fået (63%) eller ikke husker (18%) at have fået kommentarer fra andre om deres uopmærksomhed. Dog ses det, at flere mænd oplever, at de får kommentarer i trafikken pga. af deres uopmærksomhed, og at de især kommer fra familien (15%).

Lidt overraskende har hver tredje (32%) kommenteret på familiemedlemmers uopmærksomhed i trafikken, mens kun ca. hver femte (19%) har kommenteret på andre trafikanters uopmærksomhed.

Har du fået kommentarer fra andre, der syntes, du var uopmærksom i trafikken?

Har du selv kommenteret på andres uopmærksomhed i trafikken?

Konklusion – sammenfatning af analysens resultater

Stort set alle trafikanter - 9 ud af 10 - oplever, at både bilister og cyklister er uopmærksomme i trafikken. Men når de skal svare på, om de selv er uopmærksomme, svarer 6 ud af 10 (63%), at de aldrig eller næsten aldrig er uopmærksomme i trafikken.

Især de yngre og midaldrende oplever, at problemet med uopmærksomme bilister er stort. De ældre (60+) oplever ikke i samme udstrækning, at uopmærksomhed er et problem.

Uopmærksomhed i trafikken er en svær ting at tale om, og mange trafikanter har et blindt øje for deres egen adfærd og tilhørende uopmærksomhed. Det ses både i resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen, og det var der også tydelige eksempler på i den kvalitative interviewundersøgelse.

Hovedparten af trafikanterne svarer, at de aldrig selv eller næsten aldrig er uopmærksomme i trafikken. Men undersøgelsen peger på, at både bilister og cyklister har svært ved at huske eller registrere deres egen uopmærksomhed, og at mange blander uopmærksomhed sammen med andre risikofaktorer, som fx at køre over for rødt og manglende tegngivning.

Der er stadig en stor udfordring med brugen af mobil i trafikken. Det er især brugen af håndholdt mobil, som er bekymrende. Næsten 8 ud af 10 trafikanter oplever, at bilisterne er uopmærksomme, fordi de taler i håndholdt mobil, og 6 ud af 10 trafikanter oplever ligeledes, at de uopmærksomme cyklister er optaget af deres håndholdte mobil.

Der er dog stor forskel på, hvor meget trafikanterne oplever, at andre bruger mobil i trafikken og på, hvad de selv rapporterer, de gør. Faktisk er det kun hver femte cyklist og hver fjerde bilist, der indrømmer, at de selv af og til kan finde på at tale i mobil i trafikken.

Kun omkring halvdelen af bilisterne og cyklisterne angiver, at de ikke svarer på beskeder for at undgå at være uopmærksomme i trafikken, og lidt færre svarer, at de IKKE læser beskeder, mens de kører bil. Det at læse og/eller skrive beskeder er en særlig opmærksomskrævende opgave for hjernen, som er både uhensigtsmæssig og farlig at udføre i trafikken.

Det er meget bekymrende, at så mange bilister og cyklister fortsat bruger håndholdt mobil på trods af flere års indsats mod dette, både til at tale i, men også til at læse og skrive beskeder på.

De fleste tror ikke, at andre forventer, at de tager deres telefon, når de kører bil eller cykler i trafikken. Men en overraskende stor del af trafikanterne (17%) ved ikke, om det forventes af dem, at de svarer, hvis deres mobil ringer. Det tyder på, at mange virksomheder og familier med fordel kan tage en snak om trafiksikkerhed og brug af mobil i bilen. Man kan med fordel lave aftaler om, at mobilen taler man kun i, når man er færdig med at færdes i trafikken eller holder en pause.

Ikke overraskende synes de fleste af respondenterne, at det er ok at gøre ting, der er lovlige ifølge færdselsloven. Det står lidt i kontrast til, at mange trafikanter faktisk bruger mobilen til både at tale i, læse og skrive beskeder på, mens de kører.

Uopmærksomhed i trafikken er stadig et problem, og trafikanterne oplever, at det mest er de andre trafikanter, der er uopmærksomme. Det kan være svært at se bjælken i eget øje.

En af udfordringerne kan være, at uopmærksomhed kan være lidt svært at forholde sig til som begreb. Måske skal vi helt holde op med bruge ordet uopmærksomhed og i stedet snakke om at holde fokus.